Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Patxi Irizar Zarautz Garro

Andoain, Gipuzkoa
(1928-2013)

Aurkibidea

Biografia

Andoaingo Leizotz auzoko Garro baserrian jaio zen bere hiru arrebak bezala. Haurdunaldiko denbora bete baino lehen jaio omen zen eta zapata-kaxa batean hazi omen zuen bere amak guata artean. Inork pentsatzen ez bazuen ere, aurrera atera zen eta ez nolanahiko sasoiarekin gainera. Korrikalari azkarra izan zen gaztetako apustu batean uste baino marka hobea egin ostean. Baserriaren izenez ezagutu izan du inguruko jendeak, "Garro" goitizenez alegia. Atzerrian asko ibili zen karrera ezberdinetan parte hartuz eta ezkondu zenean utzi zion korrika ibiltzeari, 1956an. Hogeita hamalau urtetan adreilu-fabrika batean egin zuen lan. Beti bizi izan da Andoainen.

Zintak

AND-002

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa
- **Data**: 2010-02-25
- **Iraupena**: 66 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

AND-044

- **Proiektua**: Andoaingo 'Orria' aldizkaria
- **Elkarrizketatzailea(k)**:
- **Data**: 1987-12-01
- **Iraupena**: 48 min
- **Euskarria**: None
- **Emalea**: Romero, Petri

Pasarteak

1. Jaioberritan hiltzat eman eta bizirik atera

- **Erref**: AND-002/002
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:01:57. **Bukatu**: 00:04:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Gurasoek nola ezagutu zuten elkar azaltzen du. Amak 21 urte zituela ezkondu zen. 23 urte zituela, Patxi jaio zen, 7 hilabete zituela; zapata-kaxan eduki zuten inkubagailua izango balitz bezala, eta inork espero ez zuen arren, bizirik atera zen.

Transkripzioa
- Eta nondik nora bukatu zuen, ba, hemen? Aittak ezautuko zun ama ta…
- Bai, aittak…
- … amak honea ekarri, e?
- Ama Hernanira jun, lehengusu […] zea batera, eztaietaa, eta aitta morroi etxe hartan egon. Ta handikan ezautu ta danba! ezkondu. Ta ezkondu… 21 urtekin. Amak 21 urte. Ta honea ezkondu zian. Eta 23 urte [zittukanian] ni jaio. Baiño jaio ez, abortua izan zun. Soruan, maiatzian, soruan, bee aittakin ganaukin ittulian zabillela sumatu du —esperuan egon, ta—, sumatu du zeoze ta “ez dek posible, ez dek posible, ez dek posible”, baiño posible izan. Abortua. Eta etorri, ta medikua etorri, ta etxian bertan abortua. Oso txikiya emen nitzan, kilon bat eo hola. Ta zer eman bihar diate? Ta ura azukria nahastu ta kutxarillakin ura ematen emen ziaten. Ta aurrera. Ta bi-hiru egunian biziko nitzala, bi-hiru egunian biziko nitzala, ta gero orduko zea, adelantuba, inkubadora o nola esaten [diyue], gauz hoik? Zer izango ta zapata kaja!
- Ttiki askua ziñan!
- Bai. Zapata kaja ta han goata jarri. Ta zapata kajan, guatian.
- Hara!
- Bai. Eta hortxe hiru o lau egun pasa [nittun] garaiyian, biziik! Seittun hilko nitzalakuan! Ta ze okurrittu zaio amai? Petxun jartzia! Ta ni titi zalia izan ta seittun tiraka hasi! Ta tiraka hasi nitzanian, joe, bizirik atera! Bela hilko nitzala ta… Ta gaur iya larogeta bi urtekin… hara!
- Jesuus!
- Hara! Nik esan dizut historiya badeala nik.
- Abortua ez, ordun, e? Aurrea atea ziñan zu ederki.
- Zazpikiya.
- Zazpikiya?
- Zazpikiya.
- Ta, ordun, zapata kajan ta…
- Zapata kajan, goata jarri ta goata. Orduko adelantuba! Ordun… buf!
- Medikuk-eta esango ziyoen ez ziñala ateako.
- Bai, bai, bai, seguruasko, bi-hiru egunian biziko nitzala. Ta hara! Nola izaten dian gauzak! Okurrittu zitzaien zapata kajan goatakin ta goxo-goxo jartzia ta ura azukriakin nahastuta. Ta hiru-lau egunera, esaten zun, petxun [jartzia] okurrittu zaio ta ni tiraka hasi!
- Harrittuta geldittuko zen.
- Ta etxian, noiz hilko nitzan, hantxe, gurasuak. Danak. Famili osua, dana.
- Bueno, bueno, atera ziñan behintzat eta…

2. Maiorazkoa izan, baina apaiz joan nahi

- **Erref**: AND-002/004

- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:06:49. **Bukatu**: 00:07:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:
Patxiren familian 4 senide izan ziren: bera zaharrena eta mutil bakarra. Maiorazkoa zen Patxi. Berak apaiz joan nahi zuen, aitak debekatu egin zion, ordea.

Transkripzioa
- Zeok zenbat senide izandu ziñeten?
- Gu geok? Hor lau. Lau: hiru arreba ta ni. Lau.
- Zu zenbagarrena ziñan?
- Aurrena, zaharrena.
- Zaharrena zu, ez?
- Ni zaharrena. Bestiak gerozkuak danak.
- Ordun seme bakarra eta zaharrena?
- Seme bakarra eta zaharrena.
- Maiorazgua izaten omen zan...
- Bai, orduan hala izaten zien, [esaten] zien. Ta geo...
- Zuretzat errexa zan maiorazguana, ez?
- Pfff.
- Ez? Ez ala da?
- Ni [...] ta aittak... Ni hasi nitzan klerora juteko.
- A bai?
- Eta aittak —ama ez zan metittu; arrebak-eta badakite— “Guk ze in bihar deu hau estudio... klrerora junda? ospitalera jun?” esan ziyen. Ta hala galaazi in zian aittak, eta hemen geldittu nitzen.

3. La Sallen ikasitakoa

- **Erref**: AND-002/005
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:07:50. **Bukatu**: 00:09:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
La Sallen ikasi zuen 13 urtera arte. Gerra ostean, eskola euskaldunik ez zegoen eta dena gaztelaniaz ikasten zuten. Lehen eskola asko zeuden Andoainen: hasieran, maistra euskaldun batekin ibili ziren; eta geroago, Irundik etorritako ikasleekin batera ikasi zuten. Mutilak bakarrik egoten ziren klasean.

4. Korrikan lasterketetan hasi zenekoa

- **Erref**: AND-002/006
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:09:40. **Bukatu**: 00:12:49

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk

Laburpena:
Korrikan asko ibilitakoa da Patxi. Lehen denagatik konfesatu behar izaten zuten; behin konfesatzera zihoala, korrika-apustua egiteko eskaini zioten. Amateur sartu zen korrikalari, eta fitxatu egin zen orduan. Lasterketak irabazten zituenez, lehenengo kategoriara pasa zuten.

5. Soldadutzara joan bitartean, bere kabuz entrenatzen

- **Erref**: AND-002/007
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:12:49. **Bukatu**: 00:13:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk

Laburpena:
Jarraitzaileak bazituen Andoainen. Soldadutzara joan bitartean, lan egiteko eta entrenatzeko bere kabuz moldatzen zen. Gerora, korrikan nabarmendu zenean, entrenatzaileak izan zituen.

6. Soldadutzan zegoela, nazioarteko lasterketara joateko izandako arazoak

- **Erref**: AND-002/008
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:13:56. **Bukatu**: 00:16:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk

Laburpena:
Soldadu joandakoan, Espainiako txapelketa jokatzera joan zen Kataluniara. 6. geratu zen, baina militarra izateagatik ezin zuen Espainiatik atera; Madrila joan behar izan zuen baimena lortzeko. Andoain guztiak poza hartu zuen Patxik baimena lortu zuenean.

7. "Cross de las naciones" eta turismoa

- **Erref**: AND-002/009
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:16:53. **Bukatu**: 00:20:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk

Laburpena:
"Cross de las naciones" zen orduko munduko txapelketa eta hara joan zen

Patxi. Bidaia nola egin zuten azaltzen du. Gaztelaniaz nola-hala moldatzen zen, baina beste hizkuntzatarako interpretea izaten zuten.

8. Ezkondutakoan, lasterketak utzi

- **Erref**: AND-002/010
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:20:00. **Bukatu**: 00:22:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Fabrikan lanean hasi eta lasterketetan korritzen jarraitu zuen. Hernaniko eta Andoaingo kirol-klubetan ibili izan da. Ezkondu arte hartu zuen parte lasterketetan. Emaztearen urtemuga egunean ezkondu ziren. Urte hartan, izozte handiak egon ziren.

9. Neska-lagunarekin dena bekatu apaizaren begietan

- **Erref**: AND-002/011
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:22:12. **Bukatu**: 00:24:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Nobiotan ez zuten dirurik izaten. Konfesatzean dena zen bekatu, eta neska-lagunari estraperloan egin behar izaten zizkioten apaizari konfesatzen ez ziotena.

10. Andregaia ezagutu zuenekoa

- **Erref**: AND-002/012
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:24:17. **Bukatu**: 00:25:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak

Laburpena:
Andregaia nola ezagutu zuen azaltzen du. Dantza-bilera batean ikusi zuen lehenengo; geroago, lasterketa bat irabazi ostean ikusi zuen, eta neska-laguntza eskaini zion. Etxera berandu iritsi zen eta errietan egin zioten.

11. Hernanin dantzan eta zinean

- **Erref**: AND-002/014
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:26:49. **Bukatu**: 00:27:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:
Hernaniko plazan musika izaten zen. Batzuetan zinera joaten ziren dantzara joan aurretik. Dantza lotua ere egiten zuten noizean behin.

12. Gabonetan baserriz baserri eskean

- **Erref**: AND-002/017
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:30:31. **Bukatu**: 00:32:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Lehen baserriz baserriko eskea egiten zen Gabonetan; goizeko 6etarako mezara joaten ziren gero. Mutilak bakarrik ateratzen ziren eskean. Lehen elizan ere emakumeak eta gizonak aparte egoten ziren.

13. Emakumeek ezin edozein lekutan sartu lehen

- **Erref**: AND-002/019
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:32:38. **Bukatu**: 00:33:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Elkarte gastronomikoetan (sozietateetan) ez zen emakumerik onartzen. Tabernatan ere ez ziren sartzen normalean. Emakumeak ez ziren ateratzen normalean.

14. Errege eguneko desfilea

- **Erref**: AND-002/021
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:33:43. **Bukatu**: 00:34:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:
Errege eguna ospatzen zen: desfilea izaten zen. Karroak nola prestatzen zituzten azaltzen du.

15. Aldaketak Andoainen eta arropa garbitzeko moduan

- **Erref**: AND-002/023

- **Iraupena**: 0:02:56. **Hasi**: 00:35:20. **Bukatu**: 00:38:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Lehen Andoain nolakoa zen azaltzen du: 4.000 biztanle inguru zituen; merkataritza bazegoen, baina ordutik denda handiek txikiak ixtea ekarri dute. Garbitegira emakumeak joaten ziren arropa garbitzera. Sutako hautsa erabiltzen zuten emakumeek arropa garbitzeko. Karga garbitegira eramaten eta handik ekartzen laguntzen zioten amari senideek.

16. Baserrian erabiltzen zituzten tresnak

- **Erref**: AND-002/025
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:39:44. **Bukatu**: 00:41:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:
Lehen soro gehiago izaten zituzten, eta tresneria oinarrizkoagoa: goldea, karramarroa, harria, alferra, hesia, besabeak, aitzurrak...

17. Gose garaian gari gutxiago entregatzeko trikimailuak

- **Erref**: AND-002/026
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:41:45. **Bukatu**: 00:43:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gosete handia izan zenean, garia ereiten zuten. Gero, gari hori entregatu egin behar izaten zen herrian banatzeko. Baserritarrek trikimailuak erabiltzen zituzten gari gutxiago emateko. Garia lursailen tamainaren arabera ematen zen, urte txarra tokatzen bazen ere.

18. Tabakoa erretzeko egin beharrekoak

- **Erref**: AND-002/027
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:43:55. **Bukatu**: 00:45:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Tabakorik ez zen ia izaten gerraostean, errazionamenduan jasotako apurra bakarrik. Horregatik, beraiek baratzean ezkutuan landatzen zuten tabako-landarea. Tabakoa lortzeko lan handiak izaten ziren. Tabakoa biltzeko papera estankotan erosten zen. Eskolan zegoela, arto-bizarrak ere erretzen zituzten.

19. Korrika egiteko janzkera

- **Erref**: AND-002/030
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:47:22. **Bukatu**: 00:48:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Korrika egiteko zer arropa erabiltzen zuten azaltzen du. Oinetakoek iltzeak izaten zituzten pistan korritzeko.

20. Perretxikotarako zaletasuna

- **Erref**: AND-002/032
- **Iraupena**: 0:03:20. **Hasi**: 00:49:34. **Bukatu**: 00:52:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila

Laburpena:
Perretxikoak biltzeko zaletasuna izan du gaztetatik. Perretxikotan zer ingurutan ibili izan den azaltzen du. Asko biltzen zuenean, saldu egiten zuen zenbait lekutan: Amasan, Lasarten...

21. Onddoak jaiotzeko lurrak zer behar duen

- **Erref**: AND-002/034
- **Iraupena**: 0:03:17. **Hasi**: 00:53:29. **Bukatu**: 00:56:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Perretxiko bila
- Natura » Meteorologia

Laburpena:
Nafarroako lurrak hobeak dira perretxikotarako, han pago eta haritz gehiago baitago. Onddoak ateratzeko ilargiari begiratu behar zaio. Nondik ibili izan den perretxiko bila azaltzen du. Azken urteetan pinudi artean ere azaldu izan dira perretxikoak, lehen pagoak egon izan direlako lur horietan.

22. Gerraostean errotak itxita eta ezkutuan joan behar

- **Erref**: AND-002/035
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:56:46. **Bukatu**: 00:58:46

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Gerra hasi zenean, 8 urte zituen Patxik. Gerraostean, errotak itxita egon ziren eta ezkutuan joaten ziren. Miseria handia zen hura. Itsasondora ere joaten ziren errotara trenez. Garia ehotzean, taloa egiten zuten.

23. Gariak ematen zuen lana

- **Erref**: AND-002/036
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 00:58:46. **Bukatu**: 01:01:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:
Garia urte gutxitan egin zuten baserrian, lan handia ematen zuen. Garia mozteko igitaia erabiltzen zuten. Garia bildu eta aletu egiten zuten; geroago, makinarekin hautsa kendu eta prest zegoen.

24. Baserriko jeneroak saltzen zituztenekoa

- **Erref**: AND-002/037
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 01:01:33. **Bukatu**: 01:03:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Ogia ez zuten egiten etxean. Janari gutxi zegoen gerraostean. Baserriko jeneroa Donostian saltzen zuten. Baserriko esnea zikina zela zabaldu zen eta esne-zentralak hasi ziren orduan martxan.

25. Euskarari buruzko hausnarketak

- **Erref**: AND-002/039
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 01:03:24. **Bukatu**: 01:06:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Bere euskara gaztelaniazko hitzez betea dagoela uste du Patxik, narrasa dela. Francoren garaian euskaraz hitz egitea debekatuta zegoen. Eskolan ere zigortu egiten zituzten euskaraz egiteagatik. Oiartzun eta Goizuetan euskara desberdindu egiten dela nabaritzen du, baina gainerakoan ez da asko aldatzen Andoain inguruko herrietan. Orain umeei euskaraz egiten zaie.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-07

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com